

BO'LAJAK MUHANDISLARNI MULTIMEDIALI DIDAKTIK VOSITALAR ASOSIDA INTELLEKTUAL KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH

Xo'jjiyev Ma'murjon Yangiboyevich

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti p.f.f.d, (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarning intellektual qobiliyatlarini shakllantirishdagi metodik yondashuvlar va tavsiyalar keltirilgan. Tadqiqotlar natijalari ko'p jihatdan institutning o'quv jarayonida talabalarning intellektual kompetensiyalaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlaydi. Ushbu tadqiqotda loyihalash va amalga oshirish uchun nazariy va uslubiy asoslardan foydalanish zarurati talabalarning intellektual kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan o'quv-uslubiy loyihalar o'z isbotini topdi.

Kaliot so'zlar: intellektual salohiyat, intellektual kompetensiya, interfaol loyiha, multipredmetlik, nano-texnologiya, zamonaviy integratsiya.

Аннотация

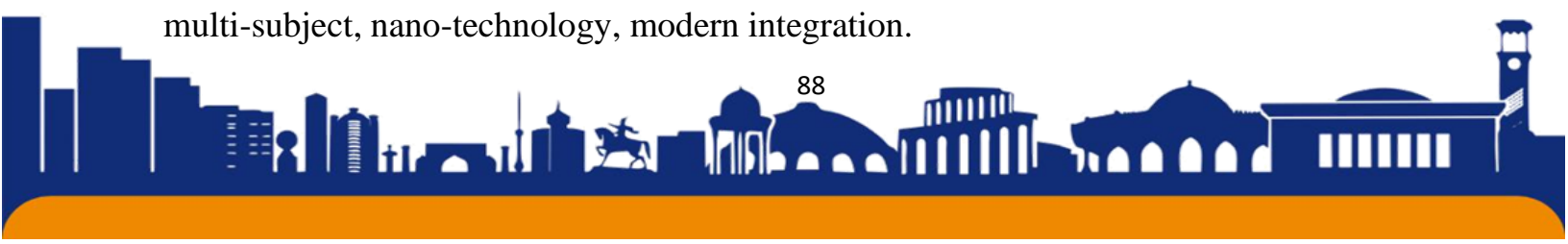
В данной статье представлены методические подходы и рекомендации по формированию интеллектуальных способностей студентов. Результаты исследования определяют особенности использования интеллектуальных компетенций студентов в образовательном процессе института. В данном исследовании доказана необходимость использования теоретико-методических основ для разработки и реализации учебно-методических проектов, направленных на формирование интеллектуальной компетентности студентов.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, интеллектуальная компетентность, интерактивный проект, многопредметность, нанотехнологии, современная интеграция.

Annotation

This article presents methodological approaches and recommendations for the formation of students' intellectual abilities. The results of the research largely determine the specific features of the use of students' intellectual competencies in the educational process of the institute. This study has proven the need to use theoretical and methodological foundations for the design and implementation of educational and methodological projects aimed at the formation of students' intellectual competencies.

Key words: intellectual potential, intellectual competence, interactive project, multi-subject, nano-technology, modern integration.

Kirish

Ta'lim jarayonida ustuvor yo'nalishlarni o'zgartirish odatiy holga aylanib bormoqda: ta'lim tizimining ochiqligi, talabalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha butun o'quv jarayonini boshqaradigan maqsadlar, jalb qiluvchi omillarning paydo bo'lishi, interfaol loyiha va kompyuter texnologiyalari atrofida markazlashtirilgan. otalabning intellektual salohiyatini rivojlantirish, o'zini o'zi tashkil etish va o'zini o'zi o'zgartirish g'oyasi. Tadqiqot davomida aniqlandiki, yuqori texnologiyali, innovatsion kompetensiyalar, bunda talabni hal qiluvchi omil bo'lib, ularda intellektni rivojlantirish bilan bog'liq xarajatlar hisoblanadi.

Tadqiqotlarning fikricha, mehnat bozorida uning raqobatbardoshligi va talabining asosini tashkil qiladi. Shaxs tovar sifatida, intellektual tarkibiy qisimsiz yoki uning yetarli darajada darajasi bo'lmagan holda, raqobatbardosh emas va mehnat bozorlari tomonidan talab qilinmaydi" (Kuznetsov, 2003; Vlasova, Kirilova va Kurteva, 2016) [1].

Tadqiqotlar davrida jarayonida aniqlangan tendensiyalar bilan bog'liqligi, o'quvchilarning intellektual kompetensiyalarini shakllantirish uchun elektron darsliklar orqali multipredmetlik yondashuvlarni amalga oshirish orqali kasbiy ta'limni o'zgartirishning nazariy va amaliy ahamiyati asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, muhim jihat institutning o'quv jarayonida intellektual kompetensiyalarni shakllantirish jarayonining ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish. Institutlarning o'quv amaliyotidagi bu masalalar hozirgacha tizimli emas, ilmiy jihatdan asoslanmagan. Shuning uchun ham institut amaliyotida sifat jihatidan har xil jarayonlarning aralashmasi mavjud: intellektual kompetensiyalarni shakllantirish talabalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan belgilanadi[2].

Shu sababli, institutlarning o'quv faoliyatidagi muammoni to'liq va to'g'ri tushunish haqida gapirishga hali erta. Bugungi kunda tadqiqotchilarning e'tibori talabalarning intellektual qobiliyatlarini shakllantirish bo'yicha o'quv-uslubiy loyihalarning konseptual g'oyalariga qaratilmoqda[3].

oliy maktab o'quv jarayoni va pedagogik amaliyotga yo'naltirilgan algoritmnini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

"Intellektual kompetensiya" tushunchasining mohiyati

Ushbu konsepsiyaning nutqi yetarlicha aniq ta'rifga ega emasligi aniqlandi. Didaktikaning yetakchi metodologlari (Eysenck & Camen, 2002; Zimnyaya, 2003; Maxmutov, 1998; Raven, 2002; Shadrikov, 2004; Asadullin va boshqalar, 2016) o'quvchining intellektual kompetensiyalari intellekt tuzilishi orqali o'zgaradi: intellektual qobiliyat (idrok, xotira, fikrlash, baholash va boshqalar); sezgilar orqali idrok etiladigan

konkret material; fikrlashning yakuniy natijalari (elementlar, sinf, munosabatlar, tizim, tahlillar va boshqalar)[4]. Nano-texnologiyaning kashf etilishi tufayli innovatsion sharoitlar insonni badiiy ijod uchun odatiy faoliyatdan ozod qiladigan gibrad aqli tizimlardan foydalanishni aniqlaydi. Ushbu pedagogik tadqiqotda intellektual kompetensiyalar shaxsning turli sohalardagi bilimlarini kengaytirish, o'z bilimlarini oshirish, turli yo'nalishlarda g'oyalarni yaratish qobiliyatini namoyish etish, aqliy faoliyatining umumlashtirilgan usullari sifatida qaraladi[5].

O'ziga xos, noan'anaviy g'oyalar, batafsil ishlab chiqilgan g'oyalar paydo bo'ldi. Turli xil muammolardan asosiy muammolarni tanlash va qaror qabul qilishning odatiy usullarini tuzatish.

Institut talabalarining intellektual kompetensiyalarini shakllantirishning o'quv-uslubiy loyihalarining pedagogik algoritmi.

Tadqiqot jarayonida tanlov moduli mazmunini loyihalash uchun o'quv algoritmining samaradorligi isbotlangan:

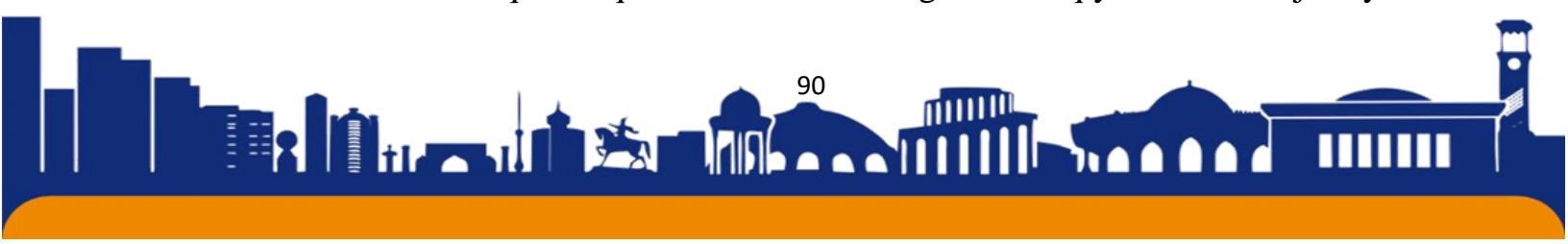
- o'quv mavzusini tanlash - uslubiy loyiha, uning turi, ishtirokchilar soni. Ushbu bosqichda muvaffaqiyatli psixologik-pedagogik, uslubiy, tashkiliy va resurs ta'minoti uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish kerak;

- taklif etilgan mavzular doirasida o'rganish uchun muhim bo'lgan muammolarning barcha mumkin bo'lgan variantlarini aniqlash. Ushbu bosqich maqsadni, uning funktsiyalarini aniqlashtirish bilan tavsiflanadi: ishtirokchilarga nisbatan rag'batlantirish; loyihalash va uning mavzusiga nisbatan transformativ

ishtirokchilar; faoliyat va uning natijasiga nisbatan normallashtirish; yakuniy mahsulotga yo'naltirilganlar; loyiha istiqbollarning tabiati, umuman olganda, qidiruv yo'nalishiga ega;

- loyihani rejalashtirish. Eng muhim bosqichlardan biri: o'quv guruhlari uchun vazifalarni taqsimlash, turli tadqiqot usullarini muhokama qilish, ma'lumot topish, ijodiy echimlar. Muammoni aniqlash natijasida va

Maqsadni belgilash, barcha keyingi harakatlar uchun loyiha bo'yicha ishning barcha ishtirokchilari uchun umumiy motivatsion, ahamiyatli, maqsadli va strategik yo'nalish tuzilgan[6]. Ishning ushbu bosqichining natijasi - bu yondashuvlar, g'oyalar, nazariy pozitsiyalar, printsiplarning amalga oshirilgan tanlanishiga asoslangan kontseptual pozitsiya. Loyiha faoliyati yoki mavjud tadqiqot (diagnostika) ma'lumotlarini talqin qilish asosida quriladi. Ushbu bosqichda loyiha chegaralari maqsadlar, manbalar va vaqt cheklovlarini kiritish orqali aniqlanadi. Ushbu ishning muvaffaqiyati uchun majburiy shart

- bu erishish yo'llari bilan bog'liq rejani ishlab chiqish maqsadlar, elementlarni aniqlashtirish bilan uzoq muddatli amalga oshirish;

- loyiha ishtirokchilarining individual yoki guruh tadqiqotlari, ijodiy topshiriqlar bo'yicha mustaqil ishi. Ishtirokchilarning har biri o'z mantiqiga ko'ra rejalashtirilgan harakatlarini amalga oshirishga kirishdi. Ammo loyiha ustida ishlashning har bir daqiqasida har bir ishtirokchi nimani va nimada ekanligini aniq tasavvur qilishi kerak u bajarishi kerak bo'lgan ketma-ketlikni, natijalarni va ularning umumiy dizayndagi rolini oldindan bilishi kerak[7]. Loyiha ishtirokchisi topshiriqni bajarishda qiyinchilik tug'ilganda qayerdan, kimdan, qanday shakllarda yordam va yordam topishi mumkinligini tasavvur qilishi kerak. Bir holatda, bu o'qituvchi bo'lishi mumkin, boshqasida - talabalar maslahatchisi, repetitor, texnik maslahatchi yoki ma'lumot olish ma'lumotlar bazasi. Ushbu bosqichda talabalarning o'qituvchilari bilan o'z harakatlariga tanqidiy munosabatda bo'lish, hodisalarni kuzatuvchilar va ekspertlarning maxsus protseduralari va usullari yordamida kuzatish qobiliyati mavjudligini nazarda tutadigan o'qituvchilar bilan qayta aloqa tizimi mavjud bo'lishi kerak;

- Loyihalarni himoya qilish va o'zaro baholash. Bu birinchi navbatda talabalarning mustaqil ishi natijalarini namoyish qilishdir. Loyihaning himoya bosqichisiz tadqiqotni yakunlab bo'lmaydi. Loyihani himoya qilish jarayonida talabalar o'zlarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish darajasini taqdim etadilar: tahlil qilish olingan ma'lumotlar, o'z pozitsiyasini himoya qilish, tanqidni to'g'ri qabul qilish, tadqiqot mavzusi bo'yicha bilimlarni professional tarzda ifodalash;

- jamoaviy muhokama, tekshirish, umumiy xulosalarni shakllantirish. Yakuniy ekspertiza va loyihani baholash mahsulotning dastlabki rejaga muvofiqligini aniqlaydi. Tashqi baholash uchun quyidagi parametrlar qo'llaniladi:

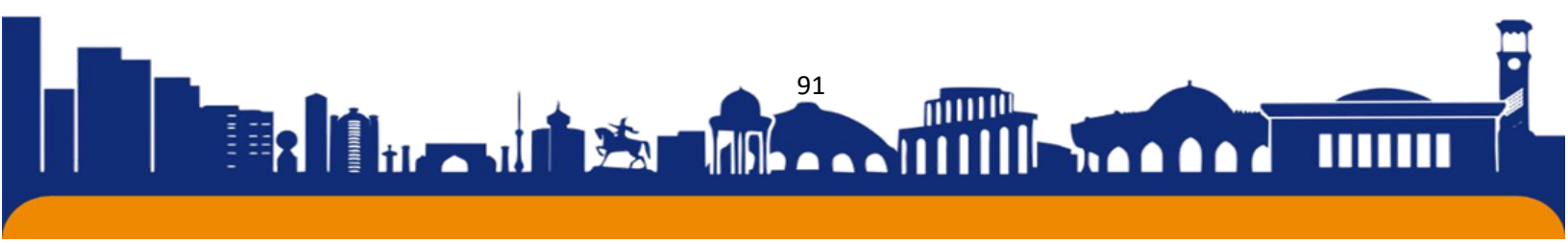
- taklif etilayotgan muammolarning ahamiyati va dolzarbligi, ularning o'rganilayotgan mavzularga muvofiqligi;

- qo'llaniladigan usullar va olingan natijalarni qayta ishlash usullarining to'g'riligi;

- har bir ishtirokchining individual qobiliyatiga muvofiq ijodiy faoliyati;

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqot institutning o'quv jarayonida talabalarning intellektual kompetensiyalarini shakllantirish muammosining nazariy va amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, maqola "intellektual kompetensiyalar" tushunchasining nutqini qayta izohlaydi;

talabalarning intellektual kompetensiyalarini shakllantirish bo'yicha o'quv-uslubiy loyihalarning mohiyati, tuzilishi va mazmuni; talabalarning intellektual kompetensiyalarini shakllantirishning o'quv-uslubiy loyihalarining pedagogik algoritmini asoslaydi.

Adabiyotlar

1. Asadullin, R. M., Teregulov, F. Sh., Koletvinova, N. D. and Egamberdieva, N. M. (2016). Fundamental and Applied Education - A New Look. IEJME - Mathematics Education, 11(1), 23-33.
2. Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J. & Hill, W. H. (1956) Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. New York: David McKay domain, 153 p.
3. Bologna process: the search of common of European higher education systems. (2002). Moscow: Research center of quality problems of specialists training, 211 p.
4. Delor, G. (1996). Education: a hidden treasure of UNESCO. Moscow: Pedagogika, 46 p.
5. Dewey, J. (1999). Psychology and pedagogy of thinking. Moscow: The Maze, 192 p.
6. Eysenck & Camen, L. (2002). The nature of intelligence. Battle for the mind. Moscow: Eksmo – press, 352 p.
7. Halpern, D. (2000). The psychology of critical thinking. St.Petersburg: Peter. 512 p.

